

SAMSUN YÖRESİ KOYUN VE KUZULARINDA PARAZİTLERİN ET VERİMİNE OLAN ETKİLERİ

Hasan ZEYBEK

Etlik Veteriner Kontrol ve Araştırma
Enstitüsü, Parazitoloji Lâb. Şefi
Etlik - ANKARA

G İ R İ Ş

Çağımızda beslenme büyük bir sorun olarak bütün dikkatleri üzerinde toplamaktadır. Gün geçtikçe, insanların hayvansal proteine olan gereksinimleri, sosyo ekonomik yaşam koşullarına eş olarak artmaktadır. Kişi başına düşen hayvansal protein tüketimi, ileri gitmiş topluluklarda. örneğin A.B.D. de 71,8 gr. iken, bizde bu sayı 17,9 gr. dır (3). Ülkemizde de beslenme sorununun çözümlenebilmesi için yapılması egreken en önemli iş, kişi başına düşen hayvansal protein üretimini artırmak olmalıdır. Ülke hayvancılığının geliştirilmesi yönündeki çalışmalar nekadard bilinçli olursa, ülke ekonomisine ve halkın beslenmesine katkısı da o ölçüde büyük olacağı kuşkusuzdur.

Parazitler, hayvanların verim yönüne etkimekte ve ekonomik kayıplara sebebiyet vermektedir. Ayrıca, hayvanları seconder enfeksiyonlara karşı kolay yakalanır bir duruma sokmakta bilhassa genç hayvanlarda yapmış olduğu tahribat daha çok olmaktadır (2).

Biz bu çalışmamızda, parazitlerin koyun ve kuzularda et verimine olan etkilerini saptamayı amaçladık. Ülkemizde, bu konu üzerinde yapılmış çalışmalar, son zamanlara gelinceye kadar yoktu. Ancak, «Türkiye koyun ve kuzularında parazitler fauna tesbiti» çalışmalarının yayınlanması sonucu, konu üzerinde yeni yayınlar olmuştur (1, 5, 6, 7).

MATERYAL VE METOT

Bu araştırma Tarım ve Orman Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğünün hazırladığı, Devlet Planlama Teşkilâtının desteklediği «Türkiye'nin değişik iklim bölgelerinde oniki ilde sürdürülen koyun ve kuzularda paraziter fona tespiti ve parazitlerin verime olan etkileri» ni inceleyen araştırmalardan biridir. Çalışmalar Samsun Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü Parazitoloji Laboratuvarında gerçekleştirildi.

Araştırma, Karadeniz iklim koşullarının hüküm sürdüğü, Samsun ilinin iki ayrı yöresindeki köylerde yürütüldü. Üniteler, ilk yıl Haziran 1973 - Mayıs 1974 Tepecik, İncesu ve Ladik Tüfekçidere köyü, ikinci yıl Mayıs 1974 - Nisan 1975 Tepecik Alaçam Merkez ve Ladik - Deliahmetoğlu köyü, üçüncü yıl Mayıs 1975 - Ekim 1976 Tepecik, Tekkeköy ve Ladik - Deliahmetoğlu köyleri seçilerek oluşturuldu. Denemeye alınan kuzular Karayaka ırkından idi.

Araştırma birinci ve ikinci yıl, her köyde 66 baş kuzu, üçüncü yıl, araştırmanın altı ay daha uzatılması nedeniyle 78 baş kuzu üzerinde uygulandı. Tedavi ve kontrol grupları 20 baş, kesim grubu 26 baş, son yıl 38 baş kuzudan kuruldu. Her gruba ayrı renk kulak numarası takıldı. Kuzuların seçiminde üç aylıktan daha yaşlı olmamalarına özen gösterildi. Kuzular, sürü sahibinin diğer hayvanları ile birlikte, köydeki doğal koşullara bırakıldı.

Araştırma süresince, tedavi ve kontrol grupları, her ayın belirli tarihlerinde tartıldı. Kesim grubundan iki baş kuzu otopsi yapıldı. Tedavi grubu kuzuları, ayda bir olmak üzere, ilk yıl 10 mg/Kg., ikinci ve üçüncü yıllar 15 mg/Kg., Tetramisole HCL ile sağıtıldı. Kesim grubunda otopsi sonucu görülen parazit varlığına göre, tedavi grubuna Tetramisole'e ek olarak, Mansonil 83,3 mg/Kg., Bilevon M (Merichlophelan) 4 mg/Kg. ve Hetolin 30 mg/Kg. verildi. Ayrıca, tedavi ve kontrol grubu kuzuları, dış parazitlere karşı % 0,3 Asuntol ile mevsim koşullarına göre yılda 3-4 kez banyo yapıldı. Kesim grubuna hiçbir sağıtım uygulaması yapılmadı.

BULGULAR

Ünitelerde üçbuçuk yıllık süre içinde tedavi ve kontrol grublarından elde edilen ortalama kilo artışları çizelge 1'de ve aylık ortalmalar grafik I'de özetlendi.

Çizelgenin incelenmesinden de anlaşılacağı gibi, çalışmalarımız sonucunda, tedavi grubu kuzularında ortalama olarak birinci yıl 4930 gr., ikinci yıl 2230 gr., üçüncü yıl 3730 gr. ve genel ortalama 3630 gr. ağırlık artışı olduğu görüldü.

Araştırmanın başladığı I ci yıldan, araştırmanın bittiği üçüncü yılın son ayına kadar, kuzu başına düşen aylık ortalama ağırlık artışları grafik I de gösterildi. Grafikte de görüldüğü gibi, genellikle Bölgemizde Mart ayının sonlarından itibaren kilo artışları olmakta, Ekim ayı sonlarına kadar bu devam etmektedir. Kış aylarında ise, hayvanlar kilo kaybetmektedirler. Kasım, Aralık, Ocak ve Şubat aylarındaki kilo kayıplarını, beslenme ile birlikte iklim koşullarına bağliyabiliriz.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bölgemizde, periyodik olarak her ay ilâçlama yapılan sağıtım grubu kuzularında, çalışmalarımız süresince, bütün ünitelerde, sağıtım grubu lehinde bir artış görüldü. Üçbuçuk senenin ortalama ağırlık artış farkı kuzu başına 3630 gr. oldu. Karacabeyde yapılan tedavi denemelerinde kilo artışları 3600 gr. Vural ve arkadaşlarının İstanbul Bölgesi kuzularında, üçbuçuk yılın ortalaması 4140 gr., Erzurum Bölgesi kuzularında 2790 gr. ve Bursa Bölgesi kuzularında 4080 gr. olarak belirtiliyor (4, 5, 6, 7). Bandırma yöresinde genç Merinos koyunları üzerinde yapılan bir yıllık süreli aylık tedavi çalışmalarında kontrollara nazaran toklularda 2.500 kg., kuzularda 2.750 kg. ağırlık artışı saptanıyor (8). Diğer taraftan, Karacabey Harası merinos koyunlarında tedavi sonucunda 3.600 kg. kilo artışına karşılık, Çifteler harası Dağlıçlarında ise tedavi ve kontrol gruplarında belirgin bir fark görülmediği tespit ediliyor (4). Tedavinin etkisi, şüphesiz parazitizmin invazyon derecesiyle ilgilidir. Nitekim hafif veya bazen orta dereceli invazyona maruz koyunlar üzerinde Kalkan (1) in Diyarbakır koyunlarında yapmış olduğu

Çizelge 1. Ünitelerde Yıllara Göre Tedavi ve Kontrol Gruplarının-
da Görülen Ortalama Kilo Farkları.

	1973 - 1974			1974 - 1975			1975 - 1976		
	Tepecik	İncesu	Ladik	Tepecik	Alacak	Ladik	Tepecik	Tekke Köyü	Ladik
Tedavi	26.700	31.500	25.500	19.700	21.900	22.100	37.900	40.400	39.200
Kontr.	23.400	24.800	20.700	17.200	19.700	20.100	34.400	36.400	35.500
Fark	3.300	6.700	4.800	2.500	2.200	2.000	3.500	4.000	3.700
Yıllık Ort.	4.930			2.230			3.750		
Genel ortalama	3.650								

benzeri bir çalışmasında, tedavi ve kontrol kuzularındaki tartım sonuçları arasında belirli bir fark olmadığı ve aylık tedavi uygulamalarından yarar sağlamadığı bildiriliyor.

Bazı araştırmacılar, antelmintik tedavinin, ölümlerde azalma, et, süt ve yün artışlarında bir farklılık meydana getirdiklerini ifade etmişlerdir (4). Sağıtım grubu ile kontrol grubunda görülen bu farklılığı, kuzuların kondusyonu, yün ve yapağlarının parlaklık bizim, özellikle sürü sahiplerinin dikkatini çekti. Ayrıca, *Coenurus cerebralis* dışında, zorunlu kesim ve ölümler, kesim grubunda ve kontrol grubunda görüldü. Bu bulguların parazitizm ile bir ilgisi olacağı kanısındayız.

Ö Z E T

Araştırma, Samsun ilinin iki ayrı yöresindeki köylerde, üçbuçuk yıl süre ile yürütüldü.

Her yıl, yeni kuzular alınarak, ünitelerde, ilk iki yıl 20 tedavi, 20 kontrol ve 26 kesim grubu, son yıl çalışmalarında 20 tedavi, 20 kontrol ve 38 kesim grubu olmak üzere üç grub oluşturuldu. Tedavi grubu ayda bir olmak üzere, ilk yıl 10 mg/Kg. ikinci ve üçüncü yıllar 15 mg/Kg. Tetramisole HCL ile sağıtıldı. Gerektiğinde, diğer helmintlere karşı, Tetramisole tedavisine ilâveten Bilevon -M., Mansonil ve Hetolin verildi. Her ay tedavi ve kontrol grupları tartılarak, tedaviden elde edilen kilo artışları saptandı.

Araştırma süresince, kesim grubu kuzularından her ay, her üniteden iki kuzu, toplam 252 kuzu, tedavi grubu 28 kuzu otopsi yapılarak, parazitlerin cins ve türlerine göre ilâçlamalar uygulandı.

R É S U M É

Effets des parasites sur la production de la viande chez les moutons et les agneaux dans la région de Samsun.

Notre recherche a été effectuée au cours d'une période de trois ans et demi, dans trois villages différents de Samsun. Chaque année en acceptant les agneaux, toutes les années, à chaque unité vingt groupes de contrôle, 20 groupes de traite-

ment et 26 groupes pour l'abattoir, à la dernière année 20 groupes de traitements, 20 groupes de contrôles et 38 groupes d'abattoire ont été constitués. On a mis à chaque groupes un différent numéro à l'oreille.

En chaque mois, les groupes de traitements ont appliqué le Tetramisole HCL 10 mg/par Kg. pour la première année, 15 mg./par Kg. pour les deuxième et troisième année. En cas de besoin on a donné aussi du Bileovon - M, Mansonil et du Hétoline en supplément au Tetramisole. En Même temps deux groupes ont été peser. On a constaté que les agneaux traitées avaient grossi de 4930 gr. la première année, de 2230 gr. la seconde année et de 3730 gr. la troisième année. Nous avons acheté 630 agneaux pour notre recherche et 252 agneaux plus 28 traités ont été autopsiés.

T E Ş E K K Ü R

Yazar, araştırmının yürütülmesi sırasında saha çalışmalarında hizmeti geçen Uzman Vet. Hek. Ahmet Celep'e, yazı ve çizim işlerindeki yardımları nedeniyle Enstitü personelinin Mehmet Kökten ile Kemal Zorluya teşekkür eder.

K A Y N A K L A R

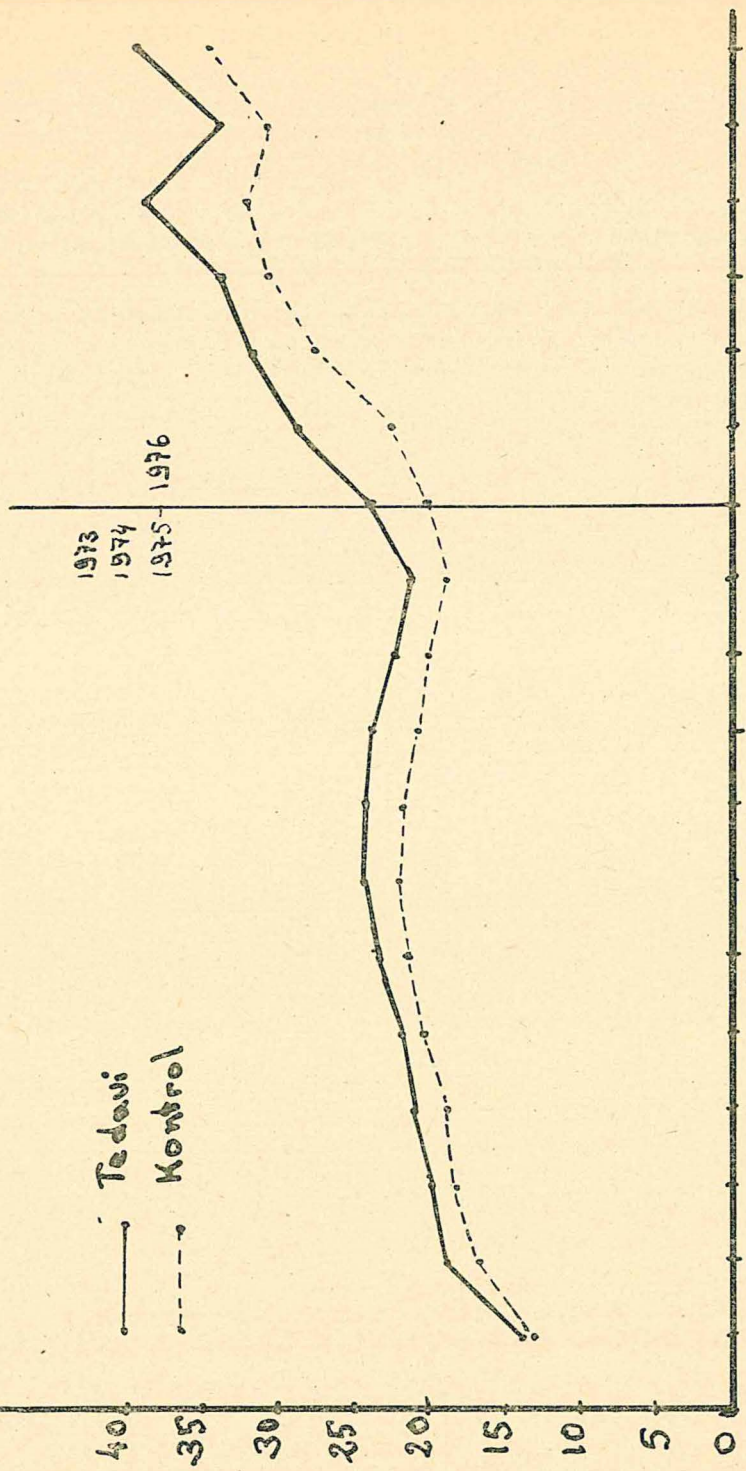
- 1 — Kalkan, A., 1977-1978. Güney Doğu Anadolu'yu temsilen Diyarbakır koyun ve kuzularında paraziter fona tespiti çalışmaları. Etlik Vet. Kont. ve Araşt. Enst. Derg., 4 (11-12), 64-87.
- 2 — Oytun, H. Ş., 1961. Genel Parazitoloji ve Helmintoloji pp. 110-112. Ege Matbaası, Ankara.
- 3 — Şengör, E., 1979. Kümeslerin ışıklandırılması. Üçüncü Ulusal Tavukçuluk Kongresi Bülteni, Ankara.
- 4 — Vural, A., Onar, E., E. Whitten, G., L. K., 1968. Türkiye koyunlarının parazitleri. Türkiye'nin Kuzey kısmında değişik iki iklimde koyun helmintlerinin mukayesesi. Pendik Vet. Kont. ve Araşt. Enst. Derg., 2 (2), 118-139.
- 5 — Vural, A., Doğru, C., Onar, E., Özkoç, Ü., 1979. İstanbul Bölgesi koyunlarında paraziter fona tespiti ve parazitlerin et verimine olan etkileri. Pendik. Vet. Mikrobiyoloji Enst. Derg., 11 (1), 61-79.

- 6 — Vural, A., Doğru, C., Onar, E., Özkoç, Ü., 1980. Erzurum Bölgesi kuzularında paraziter fona tespiti ve parazitlerin et verimine olan etkileri. Pendik Vet. Mikrobiyoloji Enst. Derg., 12 (1), 27-47.
- 7 — Vural, A., Doğru, C., Onar, E., Özkoç, Ü., 1980. Bursa Bölgesi kuzularında paraziter fona tespiti ve parazitlerin et verimine olan etkileri. Pendik Vet. Mikrobiyoloji Enst. Derg., 12 (2), 36-53.
- 8 — Vural, A., Doğru, C., Onar, E. ve Özkoç, Ü., 1975. Bandırma Veteriner Zootekni Araştırma Kurumu koyunlarında paraziter fona tespiti ve paraziter sağıtmanın verim üzerine etkileri. Pendik Vet. Kont. Araşt. Enst. Derg., 8 (1), 52-65.

Kg.

—•— Tedavi
- - -•- Kontrol

1973
1974
1975-1976

Aylar M H T A E EL. K A O Ş M N M H T A E Ek.